

Roma–nem roma interetnikus párkapcsolatok a társadalmi integráció összefüggésében

Doktori tézisek

Komolafe Cinderella

Semmelweis Egyetem
Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola



Témavezető: Dr. Pethesné Dávid Beáta, PhD., habil egyetemi tanár

Hivatalos bírálók:

Dr. Szabó-Tóth Kinga, PhD., habil, egyetemi tanár

Dr. Balázs Péter, DSc., ny. főiskolai tanár

Komplex vizsga szakmai bizottság:

Elnök: Dr. Vingender István, PhD., habil, főiskolai tanár,
dékánhelyettes

Tagok: Dr. Susánszky Anna, PhD., egyetemi adjunktus

Dr. Szabó-Tóth Kinga, PhD., habil, egyetemi tanár

Budapest
2024

1. Bevezetés

A roma népesség Magyarországon egy őshonos nemzetiségi csoport, akik még mindig lemaradásban vannak az iskolai végzettség, lakhatási tényezők és a munkakörülmények területén a többségi társadalomhoz képest (Bernát, 2018). Mivel a kutatók az interetnikus párkapcsolatokat összefüggésbe hozzák a társadalmi integrációval (Song, 2016; Song, 2009; Hohmann-Marriott & Amato, 2008), érdemes esetükben ezeket a típusú párkapcsolatokat is vizsgálni, hogy többet megtudjunk arról, hogyan lehetne erősíteni társadalmi beágyazottságukat.

Míg sokan az integráció jelzőjének, indikátorának tartják az interetnikus párkapcsolatokat (Hohmann-Marriott & Amato, 2008; Song, 2016; Song, 2009), mások azt hangsúlyozzák, hogy ez egy integrációt elősegítő jelenség (Meng & Gregory, 2005). Vagy a két elméletet ötvözve a hatékony társadalmi beilleszkedés eredményének és okának is tekintik. A társadalmi integrációra gyakorolt esetleges pozitív hatásokon túl az interetnikus párkapcsolatoknak és házasságoknak megvan az ára is. A kulturális különbségek összeegyeztetése miatt (Hoóz, 2002) az ilyen kapcsolatok könnyebben felbomolhatnak (Dupont et al., 2020; Milewski & Kulu, 2014; Van Kerckem et al., 2013). Az etnikailag heterogám családokban generációról generációra csökkenhet a kisebbségi csoporthoz köthető szokások, hagyományok, nyelvhasználat és identitás jelentősége. Társadalmi szinten pedig az interetnikus párkapcsolatok és házasságok etnikai homogenizációhoz vezethetnek (Hoóz, 2002).

Disszertációmban a romák interetnikus párkapcsolataira főként úgy tekintek, mint az integráltság jelzőjére, mely megmutathatja, hogy milyen tényezők viszik közelebb őket a többségi társadalomhoz. Három dimenzió belül vizsgálódok, a következők szerint: szociodemográfiai tényezők, emberi kapcsolatok és identitás.

Vizsgálatomnak első dimenziója a szociodemográfiai tényezők. A kutatások különböző eredményekre jutottak arra vonatkozóan, hogy az iskolai végzettség milyen szerepet játszik a párválasztásban. Egyes kutatók vizsgálataiból az derült ki, hogy a kisebbségi csoportok tagjai elcserélik magasabb státuszukat a párjuk többségi csoporthoz tartozásából adódó státuszára (státuszcsere elmélet), tehát az interetnikus párkapcsolatokban lévő kisebbségi félnek magasabb az iskolai végzettsége, mint a befogadó társadalom tagjának (Davis, 1941; Merton, 1941). Ezzel szemben más kutatások azt hangsúlyozzák, hogy az interetnikus párkapcsolatokban élőknek közel azonos az iskolai végzettségük (Liang & Ito, 1999; Fu, 2008; Jacobs & Labov, 2002). A földrajzi elhelyezkedésre vonatkozóan már letisztultabb és sokkal inkább egy irányba mutató elméletek születtek. A közelségi hipotézishez kapcsolódóan, a legtöbb kutatás azt állapította meg, hogy azokon a helyeken, ahol nagyobb a kulturális sokszínűség és könnyebben találkoznak különböző népcsoportba tartozó személyek, gyakoribbak az interetnikus párkapcsolatok (Blau & Schwartz, 1984; Lichter et al., 2015). Ennek következtében a nagyvárosokban jellemzőbb a heterogámia.

A szociodemográfiai tényezők és interetnikus párkapcsolatok vonatkozásában a romákkal foglalkozó kutatások összefüggést véltek

felfedezni a nemek tekintetében, miszerint a roma férfiak gyakrabban kötnek ilyen párkapcsolatot (Tóth & Vékás, 2008). Azonban az iskolázott roma lakosságra vonatkozó kvalitatív felmérések azt mutatják, hogy a diplomás roma nők azok, akik inkább nem roma párt választanak (Szabóné Kármán, 2009; Durst et al., 2014; Durst et al., 2016). A földrajzi elhelyezkedésre vonatkozóan a kutatások azt mutatják, hogy nagyobb a heterogámia a fővárosban és azokon a településeken, ahol kevesebb roma él (Tóth & Vékás, 2008).

Kutatásom másik dimenziója az emberi kapcsolatokra vonatkozik. Ezzel kapcsolatban megállapítható, hogy a bevándorlók és a kisebbségi csoportok tagjai számára a hatékony társadalmi integráció érdekében hasznosak a többségi csoporthoz fűződő kapcsolatok (Messing, 2006; Nunez, 2009; Messing & Molnár, 2011; Peters et al., 2019). Bizonyos bevándorló csoportok boldogulásának záloga kifejezetten az, hogy a befogadó társadalomból válasszanak párt maguknak. Egy többségi párral könnyebb a hivatalos ügyek intézése, lakhatás és munkaszerzés (Bernát et al., 2012).

A kapcsolati tőkén belül a bizalmas, baráti kapcsolatokat és gyenge kötésekkel vizsgálom az interetnikus párkapcsolatok vonatkozásában, ugyanis több, bevándorlók párkapcsolatait vizsgáló tanulmány talált összefüggést a kapcsolatháló és az interetnikus párkapcsolatok között (Gevrek, 2009; Clark-Ibáñez & Felmler, 2008).

A kontaktus hipotézishez (Allport, 1954) kapcsolódóan több kutatás megállapította, hogy akiknek etnikai szempontból diverzebb a baráti körük, azok szívesebben alakítanak ki interetnikus

párkapcsolatot (Jacobson & Johnson, 2006; Levin et al., 2007; McClintock, 2010; Perry, 2013; Törnngren, 2016).

A romák társadalmi beilleszkedésében is hasznos, hogyha a többségi társadalomhoz fűződő kapcsolatokkal is rendelkeznek. Általában a továbbtanulás után jutnak etnikailag diverzifikáltabb kapcsolati hálózathoz. Roma szakkollégistákat vizsgálva azt láthattuk, hogy akiknek nem roma, érettségivel rendelkező párjuk volt, azok több nem roma ismerőssel, barátal rendelkeztek, mint akiknek a párja roma volt (Lukács J. & Dávid, 2019). Viszont egy érettségizett roma pár segíthette őket, hogy ne szakadjon szét kapcsolathálózatuk, összekötő szerepet tölthetett be az otthoni és az egyetemi közeg között (Lukács J., 2018; Komolafe et al., 2019).

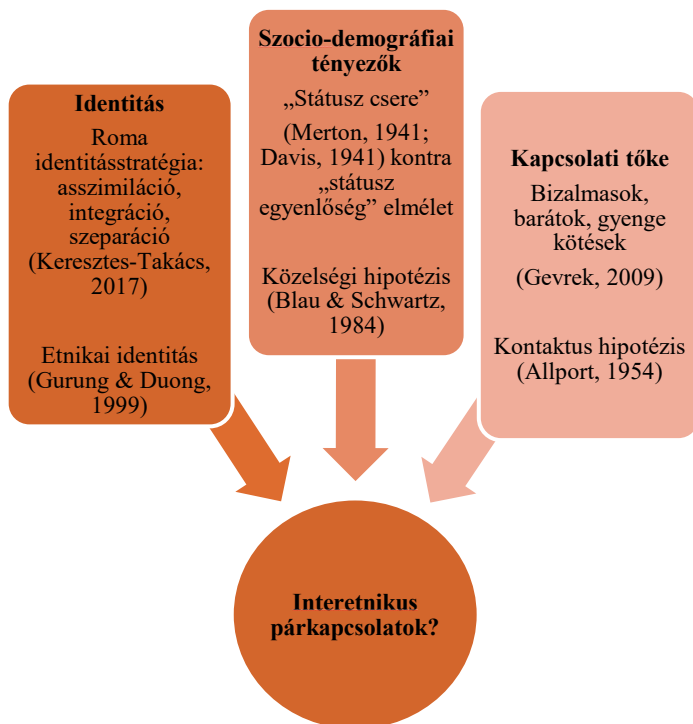
A harmadik dimenzió az identitás volt, melyen belül a más kisebbségi csoportokat vizsgáló kutatások egy része az etnikai identitás és az interetnikus párkapcsolatok összefüggéseit vizsgálta. A legtöbb kutatás arra jutott, hogy nincs összefüggés a bevándorlók vagy kisebbségi csoportok tagjainak interetnikus párválasztási hajlandósága és etnikai identitása között (Gurung & Duong, 1999). Az identitás ettől függetlenül mégis kapcsolatban állhat a heterogám párválasztással, például a kisebbségi félnek segíthet megszabadulni a stigmatizált, előítéletektől sújtott csoport identitásától, azonban bizonyos esetekben helyett a nem kisebbségi fél is stigmatizálttá válhat.

A romák esetén a roma identitásstratégiák kapcsolatban lehetnek a párválasztással. Ez az etnikai identitással szemben nem önmagában a kisebbségi csoporthovatartozáshoz kapcsolódó érzésekről és

gondolatokról szól, hanem arról, hogy a roma személy mennyire érzi magyarnak és romának magát. Tehát kisebbségi és többségi identitásának együttes megélését méri. Ez alapján megkülönböztethetjük a szeparált (büszke roma), integrált (roma és magyar), asszimilált (inkább magyar), marginális (identitásavarban van) és a negatív roma identitásstratégiával rendelkezőket. A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat hallgatóit vizsgálva kiderült, hogy a szeparált identitásstratégiával bírók inkább roma párt akarnak választani maguknak, míg az asszimiláltak inkább nem romát (Komolafe, 2021; Komolafe & Dávid, 2024).

Összességében látható, hogy mindhárom dimenzió belül érdemes a romák esetén nagy mintán is vizsgálni az interetnikus párkapcsolatokat. Az 1. összefoglaló ábra szemlélteti a disszertációban alkalmazott főbb elméleteket.

1. ábra: A disszertációban alkalmazott elméletek az interetnikus párkapcsolatok összefüggésében



Forrás: Saját szerkesztés

2. Célkitűzés

Feltáró, keresztmetszeti, kvantitatív, kérdőíves kutatásomban arra kerestem a választ, hogy milyen szociodemográfiai tényezők, emberi kapcsolatok és identitás jellemző azokra a roma személyekre, akik nem romákkal (is) párkapcsolatot létesítenek, azokhoz képest, akik csak romákkal. Továbbá a három vizsgált dimenzió közül melyik a leghangsúlyosabb.

3. Módszerek

Az adatfelvételt a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézete szervezte. Az adatok 2019-ben TAPI módszerrel (tablettal segített személyes adatfelvétel) lettek felvéve egy nem reprezentatív, magyarországi, felnőtt, roma mintán. A vizsgálatban nem háztartásokat vizsgáltunk, egyéni kérdőívek lettek kitöltve. 600 fő szolgáltatott adatot, azonban a disszertációmban csak azokat a válaszadókat vizsgálok, akik romának vallották magukat és voltak már párkapcsolatban életük során (535 fő).

A kutatásban való részvétel önkéntes volt, megfelelő felvilágosítást kaptak a válaszadók és az adataikat anonim módon kezeltük. A Semmelweis Egyetem Regionális, Intézményi Tudományos és Kutatásetikai Bizottsága a 201/2018. számon adta ki a kutatás etikai engedélyét.

Az adatfelvétel hólabda mintavétel alapján zajlott (Babbie, 2003) 68 településen, 44 kérdezőbiztos segítségével. Az elemzésbe bekerült

válaszadókról az adatfelvétel előtt, a hólabda mintavétel kapcsán, ajánlás alapján feltételeztük, hogy roma származásúak, azonban az elemzésbe csak azok kerültek, akik romának vallották magukat. Tehát a végső szűrő a származás tekintetében az önbevallás volt.

Az adatfelvétel során rögzítettük, hogy a három legnagyobb létszámú roma csoport (oláh, beás, romungró) hasonló arányban képviseltesse magát a mintában.

535 roma származású válaszadót vizsgáltam. A mintában kicsivel több volt a nő (53,5%), mint a férfi. A válaszadók életkorának átlaga 43 év volt (szórás: 16,1), a legfiatalabb 18, míg a legidősebb 84 éves volt. A minta különlegességét az adja, hogy a három roma csoport hasonló arányban szerepel (romungro 35,0%, oláh 34,2%, beás 30,1%, szinti 0,2, „cigány általában” 0,6). Iskolai végzettségük alacsony, a mintába kerültek több mint fele (55,1%) 8 osztályos általános iskolai végzettséggel rendelkezik, hasonlóan, mint a magyarországi roma populációban. Az érettségénél magasabb végzettséggel rendelkezők is hasonló arányban szerepelnek a mintában (6,9%), mint a KSH romákra vonatkozó népszámlálási adataiban (KSH, 2011b).

Az adatokat IBM. SPSS Statistics szoftver segítségével elemeztem. A normalitás ellenőrzésére Shapiro-Wilk tesztet használtam. Az összefüggések elemzéséhez χ^2 próbát, Mann-Whitney-próbát, korrelációs számítást, továbbá döntési fa (decision tree) analízist használtam CHAID módszerrel. Az elemzés során tartózkodtam az oksági kapcsolatokat azonosító technikáktól. Az interetnikus párkapcsolatok jelensége olyan komplex, hogy sok változót nehéz

lenne csak okként vagy okozatként meghatározni, ugyanis lehet, hogy folyamatosan egymásra hatnak a vizsgált jelenségek.

A döntési fa módszert a minta részekre osztására használtam, ugyanis komplex döntési problémákat bont kisebb problémákra és könnyen átlátható módon ábrázolja a lehetséges kimeneteket. Előnye, hogy az eljárás során kizárja azokat a változókat, amelyek lényegtelenek az adott helyzet szempontjából, azaz amelyeknek nincs szignifikáns csoportképző hatásuk. Ezen belül a CHAID (Chi-squared Automatic Interaction Detector), amelyet az elemzésben is alkalmaztam, egy χ^2 alapú módszer, ami tulajdonképpen alternatívája a hagyományos klaszter analízisnek. A módszer képes kezelni kategoriális és folytonos függő- és független változókat is (Dudás, 2018). A módszer olyan komplex interakciók és nemlinearitások vizsgálatára nyújthat lehetőséget, amelyek lineáris és logisztikus regresszióban nehezen kezelhetők.

4. Eredmények

A szociodemográfiai tényezők közül - mindkét nem esetén - a kor ($\chi^2(4)=22,104$; $p<0,001$), nem ($\chi^2(1)=7,513$; $p=0,006$), családi állapot ($\chi^2(4)=43,382$; $p<0,001$), valós partnerkapcsolati helyzet ($\chi^2(2)=25,273$; $p<0,001$), roma alcsoport ($\chi^2(2)=7,304$; $p=0,026$), anyai- ($\chi^2(3)=53,126$; $p<0,001$), apai- ($\chi^2(3)=28,450$; $p<0,001$) és saját ($\chi^2(3)=30,533$; $p<0,001$) iskolai végzettség mutatott szignifikáns összefüggést azzal, hogy a válaszadóknak volt-e valaha nem roma párja. A foglalkozást illetően csak a nőknél ($\chi^2(3)=18,468$; $p<0,001$),

a településtípus esetén pedig csak a férfiaknál ($\chi^2(3)=14,565$; $p=0,002$) jelent meg szignifikáns összefüggés.

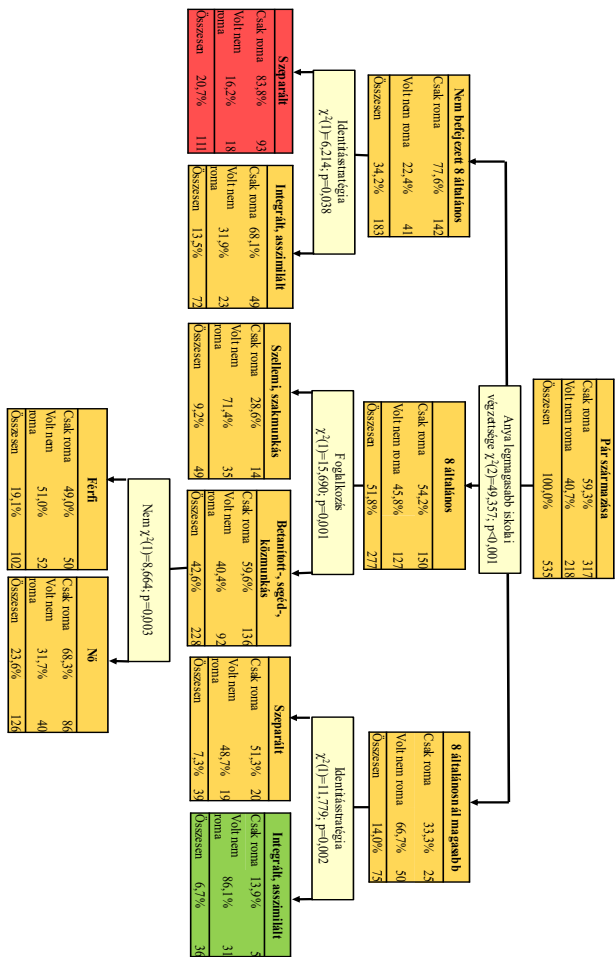
Az elemzés többi részétől eltérően, a válaszadók és párjuk iskolai végzettségbeli eltéréseinek meghatározásához, az adatfelvétel idején aktuális párok iskolai végzettségét és a válaszadók iskolai végzettségét hasonlítottam össze. A válaszadók közül 410 fő élt párkapcsolatban vagy házasságban az adatfelvétel időpontjában. Közülük 51 főnek volt nem roma párja az adatfelvételkor. Az aktuális párok iskolai végzettségéről a válaszadók szolgáltak információval. A roma ($\rho=0,444$, $p<0,001$) és a nem roma párral ($\rho=0,498$, $p<0,001$) élőknek is szignifikánsan összefüggött az iskolai végzettsége a párjukéval. Mind a roma, mind a nem roma párral rendelkezőknek körülbelül 60%-a volt olyan partnerrel, akinek egyezett az iskolai végzettsége a sajátjával.

Az emberi kapcsolatokat vizsgálva a nőknél az összes bizalmasok száma ($U=5739,5$; $Z=-2,151$; $p=0,031$; $r=-0,135$), a nem roma bizalmasok száma ($U=5404,5$; $Z=-3,622$; $p<0,001$; $r=-0,228$), az összes barátok száma ($U=6576,5$; $Z=-2,957$; $p=0,003$; $r=-0,179$), a nem roma barátok száma ($U=5658$; $Z=-4,641$; $p<0,001$; $r=-0,284$) és a gyenge kötések ($U=7333$; $Z=-2,829$; $p=0,005$; $r=-0,168$) szignifikáns összefüggést mutattak azzal, hogy a válaszadóknak volt-e valaha nem roma párja. A férfiaknál egyik típusú emberi kapcsolat sem.

Az identitást vizsgálva az etnikai identitás nem, viszont a roma identitásstratégia összefüggést mutatott ($\chi^2(2) = 23,610$, $p < 0,001$) azzal, hogy a válaszadóknak volt-e nem roma párja életükben.

Az összegző modellben kiderült (2. ábra), hogy a legerősebb befolyással bíró változó a válaszadók édesanyjának iskolai végzettsége. Minél magasabb volt az anyák iskolai végzettsége, a gyermekek annál nagyobb arányban választottak nem roma párt. A 8 osztályos általános iskolát végzett édesanyák gyermekeinél a foglalkozás volt a legmeghatározóbb változó. Minél magasabb képzettséget igényelt az adott foglalkozás, annál nagyobb arányban voltak nem roma párral életük során. A legmagasabb és legalacsonyabb iskolai végzettségű édesanyák gyermekeinél a roma identitásstratégia volt a meghatározó csoportképző változó. A szeparált identitásstratégiával bírók (akik inkább romának érezték magukat) szignifikánsan kisebb arányban választották azt, hogy volt nem roma párjuk életükben, mint az integráltak (magyarnak és romának érezték magukat) vagy az asszimiláltak (inkább magyarnak érezték magukat).

2. ábra: A párok származásával leginkább összefüggő tényezők döntési fa analízise (N=535)



8 általánosnál magasabb

Csak roma	25
Volt nem roma	50
Összesen	75

Identitásmentesítve
 $\chi^2(1)=11,779; p=0,002$

Szeparált

Csak roma	20
Volt nem roma	15
Összesen	35

Integrált, asszimilált

Csak roma	5
Volt nem roma	31
Összesen	36

5. Következtetések

A romák interetnikus párkapcsolatairól eddig kevés hazai vagy külföldi kutatás készült. A kutatásomat hiánypótlóvá teszi, hogy a roma-nem roma interetnikus párkapcsolatok vizsgálatát három dimenzióból (szocio-demográfiai tényezők, személyes kapcsolatok, identitás) közelítettem meg, egy komplex modell segítségével, egy olyan mintán, amiben a három legnagyobb magyarországi roma csoport hasonló arányban képviselteti magát.

Mindkét nemet illetően erős az összefüggés az iskolai végzettség és a párok származása között. Első hipotézisemet, miszerint, „H1: A roma személyek magasabban képzett tagjai szignifikánsan nagyobb arányban választanak nem roma párt életük során, mint az alacsonyabb végzettségűek.” elfogadottnak tekintem. Minél magasabb a roma személyek vagy szüleik iskolai végzettsége, annál nagyobb arányban valósul meg nem roma párválasztás. Feltételezésem szerint, mivel a roma népesség iskolai végzettsége emelkedő tendenciát mutat, a jövőben egyre több interetnikus párkapcsolat alakulhat ki Magyarországon.

Elemzésemben egy esetben vizsgáltam az aktuális párokat és azok iskolai végzettségét és arra jutottam, hogy az interetnikus párkapcsolatban élő nem roma felek hasonló iskolai végzettséggel rendelkeztek, mint roma párjaik. Ez alapján a második hipotézisem is helytálló: „H2: A roma személyeknek az iskolai végzettségi szintje hasonló, mint nem roma párjaiknak.” Az iskolai végzettségre vonatkozó eredményeim a „státusz csere elmélettel” szemben

(Merton, 1941, Davis, 1941), a „státusz egyenlőség” elméletét támasztotta alá. Tehát a roma személyeknek nem kell magasabb iskolai végzettséggel rendelkezniük ahhoz, hogy nem roma párt tudjanak találni és így a végzettséggel járó státuszukat adják cserébe a „többséghez tartozás” státuszáért.

Elemzésemben a településtípus és a párválasztás között csak a férfiak esetén mutatkozott meg szignifikáns összefüggés: a fővárosban élők nagyobb arányban választottak nem roma párt életük során. Ez alapján a harmadik hipotézisemet, miszerint „H3: A településtípus összefüggésben van azzal, hogy a roma személyeknek volt-e nem roma párjuk életük során, vagy csak roma párjuk volt.”, a férfiak esetén elfogadom, a nők esetén nem.

Negyedik és ötödik hipotézisem az emberi kapcsolatokra vonatkoztak: „H4: Azok a roma személyek, akik több nem roma bizalmasal rendelkeznek, nagyobb arányban választanak nem roma párt életük során, mint akik kevesebbrel.”

„H5: Azok a roma személyek, akik több nem roma baráttal rendelkeznek, nagyobb arányban választanak nem roma párt életük során, mint akik kevesebbrel.”

A társadalmi beágyazottságot mutató kapcsolati tényezők, mint a nem roma és összes bizalmasok száma, nem roma és összes barátok száma, gyenge kötések csak a nők esetén függték össze azzal, hogy volt-e életükben nem roma párjuk. Így a negyedik és ötödik hipotézisem csak a nők esetén tekinthető elfogadhatónak. Ez azt mutatja, hogy a roma férfiaknál ezek az erőforrások kevésbé bírnak jelentős szereppel az interetnikus kapcsolatok vonatkozásában. Tehát a „kontaktus

hipotézisnek”, miszerint a más etnikumba vagy rasszba tartozókkal kapcsolatos közvetlen kontaktus csökkenti az előítéleteket (Allport, 1954), és ezáltal növeli annak az esélyét, hogy valaki nyitott legyen az interetnikus párkapcsolatokra vagy házasságokra (Jacobson & Johnson, 2006; Levin et al., 2007; McClintock, 2010; Perry, 2013), csak a mintában lévő roma nőkre vonatkozó eredmények felelnek meg. Későbbi kutatásokban érdemes lehet vizsgálni, hogy a különböző típusú emberi kapcsolatok miért csak a roma nőknél függenek össze az interetnikus kapcsolatokkal.

Az identitást vizsgálva arra jutottam, hogy az interetnikus párkapcsolatok szempontjából az etnikai identitásnak - tehát hogy az egyén hogyan viszonyul saját kisebbségi kultúrájához, hagyományaihoz - nincs jelentősége. Viszont a roma identitásstratégia, ami hangsúlyosabban azt méri, hogy egy roma személy a kisebbségi és a többségi csoport pólusai között melyikhez érzi közelebb magát, hova sorolja magát inkább, már komolyabb szereppel bírt. A szeparáltak inkább homogámok voltak egész életükben, az asszimiláltak pedig nagyobb arányban számoltak be arról, hogy volt nem roma párjuk. Az integráltak nagyjából a két csoport között helyezkedtek el. Ez alapján a hatodik hipotézisemet elfogadom: „H6: Az asszimilált identitásstratégiával rendelkező roma személyek szignifikánsan nagyobb arányban választanak nem roma párt életük során, mint a szeparált identitásstratégiával rendelkezők.” A kvantitatív kutatás és a KRSZH kvalitatív adatai (Komolafe & Dávid, 2024) alapján feltételezhető, hogy az összefüggés inkább olyan irányba mutat, hogy minél inkább a többségi csoporthoz tartozónak

vallja magát egy roma személy, annál inkább választ nem roma párt élete során. Egy szeparált identitásstratégiával bírónál a családi hagyományok és a szülői nyomás is olyan faktorok lehetnek, amik eltántorítják az egyént az interetnikus kapcsolatoktól. A legtöbb szakkollégista megőrizte családi identitását sajátjaként is (Komolafe & Dávid, 2024), ezért feltételezhető, hogy az elemzésben megmutatkozó összefüggés a roma identitásstratégia és az interetnikus párkapcsolatok létesítése között, már a kapcsolat előtt meglévő előzetes asszimiláltság, integráltság vagy szeparáltság okán keletkezett. Ugyanakkor azon felül, hogy az integráltság vagy asszimiláltság kedvez a nem roma párválasztásnak, egy nem roma pár is az integráció vagy asszimiláció irányába tolhatja el a roma személyek identitásstratégiáját.

A döntési fa modellből kirajzolódott, hogy az interetnikus párkapcsolatok létesítésében az édesanya iskolai végzettsége a legfontosabb változó. Jelentősebb, mint a saját vagy az apai iskolai végzettség. Amennyiben az interetnikus kapcsolatokra a kisebbségi csoport integrációjának mérőszökekként tekintünk (Hohmann et al., 2008; Song, 2016), megállapíthatjuk, hogy az édesanyáknak kiemelt szerepe van a gyermekeik társadalmi beilleszkedésében. Számos mobilitást vizsgáló tanulmányban az édesapák iskolai végzettségét vagy foglalkozását használják a származási család társadalmi helyzetének meghatározására (Harcza et al., 2022; Huszár & Szabó, 2020; Gerő et al., 2020). Viszont ez az eredmény rávilágít az anyai végzettség fontosságára is, mely összecseng más társadalmi beilleszkedést, mobilitást vagy iskolai sikerességet vizsgáló

kutatásokkal is (Hajdu & Sáska, 2009; Sörös, 2009; Imre, 2015). Amennyiben az interetnikus párkapcsolatokat az integráció indikátorának tekintjük, azt láthatjuk, hogy a romák társadalmi integrációjának egyik kulcsa az iskolázottság és azon belül is az édesanyák iskolázottságának növelése. Ezért érdemes támogatni minden olyan programot vagy projektet, ami az anyák iskolázottságát növeli (Balogh, 2013; Cserti Csapó, 2019), ugyanis az kihatással lehet a gyermekek integrációjára is.

A döntési fán a másik, hangsúlyosan megjelenő tényező a roma identitásstratégia volt. A legalacsonyabb és a legmagasabb iskolai végzettségű édesanyák gyermekei esetén is látható volt, hogy a szeparált identitásstratégiával rendelkezők szignifikánsan kisebb arányban választottak nem roma párt maguknak, mint az integrált vagy asszimilált identitásstratégiával rendelkezők. Azzal együtt értelmezve az eredményeket, hogy az etnikai identitás nem függött össze a párválasztással, elmondhatjuk, hogy a romák többségi társadalommal való szorosabb önazonosítása segíti a társadalmi integrációjukat és nem önmagában az, hogy a saját nemzetiségük kultúrájához, hagyományaihoz hogyan viszonyulnak. Igazán csak az hátráltatja társadalmi integrációjukat, ha teljesen elzárkóznak többségi identitásuktól és csak romának vallják magukat. Nem kell elvetniük saját etnikai identitásuk megélését, de szükséges, hogy magyarnak is érezzék magukat. Tehát a társadalmi beilleszkedésük hatékonyabbá tételéhez megfelelő módszerekkel támogatni kell, hogy erősödhessen a kettős identitásuk, joggal érezhessék magukat ugyanúgy magyarnak is, mint romának.

6. Saját publikációk jegyzéke

Disszertációhoz kapcsolódó közlemények

Komolafe, C. & Dávid, B. (2024). Family and Personal Identity Among Roma Students in Colleges for Advanced Studies: Identity Preservation and Change. *Hungarian Educational Research Journal*, 14(3), 279-297. <https://doi.org/10.1556/063.2024.00248>

Komolafe, C. & Dávid, B. (2023). Examining the characteristics of Roma-non-Roma interethnic romantic relationships using decision tree analysis. *Intersections*, 9(4), 176–195. <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v9i4.1122>.

Komolafe, C., Csordás, G., Dávid, B. (2023). Roma-nem roma interetnikus párkapcsolatok és identitás. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 78(1), 23-42. <https://doi.org/10.1556/0016.2022.00041>

Lukács J., Á., Szabó, T., Huszti, É., **Komolafe, C.**, Ember, Zs. & Dávid, B. (2023). The role of special colleges in Roma undergraduates' college transition from a social network aspect. *Intercultural Education*, 34(1), 22-42. <https://doi.org/10.1080/14675986.2022.2144051>

Komolafe, C., Lukács J., Á., Szabó, T., & Dávid, B. (2022). A barátok szerepe a roma egyetemisták társadalmi mobilitásában és beilleszkedésében. *Máltai Tanulmányok*, 4(2), 69-81.

Komolafe, C., Lukács J., Á., Szabó, T. & Dávid, B. (2021). „A magyar azért nem jó, mert magyar. A cigány azért nem jó, mert túl cigány.” Roma szakkollégiumi hallgatók párválasztással kapcsolatos elképzelései. *Különleges Bánásmód- Interdiszciplináris folyóirat*, 7(4), 31-43. <https://doi.org/10.18458/KB.2021.4.31>

A disszertáció témájától független közlemények

Komolafe, C., Tossou, E. M. & Csernus, M. (2023). Illegális szerhasználat két dunántúli gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményben. *Máltai Tanulmányok*, 1, 51-72. <https://doi.org/10.56699/MT.2023.1.4>

- Szabó, T., **Komolafe, C.**, Lukács J., Á. & Dávid, B. (2023). „A hit segít abban, hogy folytassam az utamat előre, ne adjam fel” A vallásosság és a spiritualitás, mint erőforrás a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat hallgatói körében. *Embertárs*, 21(1), 38-49.
- Szabó, T., Lukács J., Á., **Komolafe, C.** & Pethesné Dávid, B. (2022). "Nekem hát csak ez az egy kis szűk út van, és azt hogy adhatnám már fel? Sehogy." Roma egyetemisták jövőképe. *Máltai Tanulmányok*, 4(2), 82-96.
- Dávid, B., **Komolafe, C.**, Lukács J., Á., Schutzmann, R. & Tóth, G. (2020). Hol vannak a testvérek? A roma barátságok alakulása 2004-ben és 2019-ben. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 2020/3, 70-93. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2020.3.70>
- Komolafe, C.** (2020). Félig afrikai, félig magyar gyermekek a közoktatásban. In: Endrődy-Nagy Orsolya, Svraka Bernadett és F. Lassú Zsuzsa (Eds.), *Sokszínű pedagógia*. Eötvös Kiadó. Budapest 181-190. ISBN 978-963-489-255-7, ISBN 978-963-489-256-4 (pdf)
- Komolafe, C.**, & Komolafe, M. (2019). Párkapcsolati elégedettség az afrikai-magyar családokban. *Kapocs*, 3-4, 138-150.
- Komolafe, C.** & Komolafe, M. (2017). A párkapcsolat kialakulása, minősége és stabilitása az afrikai–magyar vegyes kapcsolatokban, *Kapocs*, 16(2), 13-26.
- Pári, A., & **Komolafe, C.** (2017). Afrikai apa és magyar anya – egy 2015-ös félvér kutatás eredményei, *Kapocs*, 16(4), 17-26.
- Komolafe, C.**, Csernus, M. & Fülöp, E. (2015). Patients’ anxiety during the perioperative care from the point of view of the nursing staff and patients. *Kontakt*, 17.(2), 80–88.
- Komolafe, C.**, Raskovicsné Csernus, M. & Fülöp, E. (2013). Műtét előtt álló betegek szorongásának összefüggése szociodemográfiai tényezőkkel. *Ápolásügy*, 27(3), 14-16.
- Komolafe, C.**, Raskovicsné Csernus, M., Fülöp, E. & Lockenő Pincze, A. (2013). A betegek szorongása a perioperatív ellátás során. *Ápolásügy*, 27(2), 11-16.